

Перелі ІВ.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ЗОЛОТА

Дослідження світового ринку золота та фундаментальних факторів які впливають на ціни на золото. Розглянуто перспективи формування ринку золота в Україні.

Ключові слова: *світовий ринок золота, ринок дорогоцінних металів, золото, банківські метали, система золотого стандарту, золотий стандарт.*

ВСТУП

Актуальність визначається необхідністю відродження вітчизняної золотопромисловості, орієнтованої на діяльність в умовах ринкових відносин, і створення ринку дорогоцінних металів, у першу чергу ринку золота в Україні. Базою рішення даної проблеми служить як вітчизняний, так і закордонний досвід в області видобутку, переробки, виробництва і розподілу золота, а також в області організації операцій з дорогоцінним металом, проведених на товарному і фінансовому ринках

Світовий ринок золота – це система відносин купівлі-продажу золота і сукупність центрів, де здійснюються операції із золотом для промислових цілей, придбання необхідної іноземної валюти, приватного нагромадження, спекуляції. Суб'єктами світового ринку золота виступають комерційні банки, фірми, приватні особи, виконавчі валютні органи. У світі функціонує понад 40 міжнародних ринків золота. Найбільші з них знаходяться в Лондоні і Цюріху. В залежності від режиму торгівлі, який встановлює держава, розрізняють такі ринки золота:

- Вільні міжнародні - Лондон, Цюріх, Нью-Йорк, Гонконг, Дубаї.
- Вільні місцеві - Париж, Мілан, Стамбул, Ріо-де-Жанейро.
- Контрольовані місцеві - Афіни, Каїр.
- "Чорні ринки" - Бомбей, Тайбей.

В останні роки питання пов'язані з ринком золота все частіше обговорюються вітчизняними економістами. Зокрема, ці питання знайшли відображення в роботах С.В. Бажаніна, С.В. Бурцева, В.І. Букатов, Л.М. Красавиной. В роботах даних економістів основною проблемою залишається перспективи розвитку ринку золота в Україні.

Мета статті полягає у вивченні сучасного стану світового ринку золота та його перспектив. Виходячи з мети у статті досліджується структура і принципи організації сучасного ринку золота, аналіз впливу різних факторів на ціну золота. Розглянуто перспективи формування ринку золота в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На ринках Лондона та Цюріха реалізується золото ПАР – головної золотодобувної країни світу. Майже половина проданого тут металу надходить для подальшого перепродажу на інші ринки золота. Лондонський ринок монополізований п'ятьма фірмами (членами золотого ринку) які виступають посередниками між продавцями та покупцями золота. Представники цих фірм двічі на день збираються разом для встановлення ціни на золото в доларах США – ця процедура називається фіксінг. На Лондонському ринку золота сформувалася процедура фіксінга, що

виконується з 1919р. двічі на день. Фіксинг — визначення ведучими учасниками ринку рівноважної ціни дорогоцінного металу в конкретний момент часу на основі співвідношення існуючого попиту та пропозиції. АМ час від 00:00 до 12:00 (ранковий час), РМ час від 12:00 до 24:00 (вечірній час). Фіксинг золота в Лондоні відбувається два рази в день: у 12:30 (АМ) і 17:00 (РМ) по київському часу. Фіксинг срібла в Лондоні відбувається один раз в день: з 14:00 до 14:15 по київському часу приймаються заявки, після чого фіксується ціна. Фіксинг платини і паладію в Лондоні відбувається два рази в день: у 11:45 (АМ) і 16:00 (РМ) по київському часу. Об'єктом торгівлі на фіксингу є мірні злитки (по 12, 5 кг), величина 1 лота торгів — 150 кг(12 зливків) [1, с.19-24]. Для продажу на ринках дорогоцінні метали повинні відповідати Міжнародним стандартам якості, прийнятим Лондонською асоціацією ринку дорогоцінних металів (LBMA), що позначені в документах асоціації як стандарт London good delivery і містять такі вимоги для злитків золота:

- Маса чистого золота в злитку — від 350 до 450 троїстихунцій (від 10886 до 13754 г).
- Вага кожного злитка може бути виражена у троїстих унціях і бути кратній 0,025 унції.
- Чистота металу не менш 995 частин хімічно чистого золота на 1000 частин лігатурної ваги [2].

Конкуренцію Лондону в торгівлі фізичним металом складає Цюріх. У Цюріху торгівлею займаються банки, що орієнтувалися на лондонський ринок, звідки золото надходило у Швейцарію. Однак надалі роль Цюріха як центра торгівлі золотом різко підвищилася внаслідок переорієнтації до нього постачання південноафриканського золота з Лондона. Цьому сприяв цілий ряд причин: розпад Британської імперії, негативний досвід функціонування «Золотого пула» на лондонському ринку (об'єднання центральних банків у 60х рр., створене для стабілізації цін на золото), традиційний нейтралітет Швейцарії і стабільність її валюти. Найважливішою перевагою є особливості структури цюріхського ринку. Організаційною формою ринку в Цюріху є пул найбільших банків універсального типу, що займаються усіма видами банківських операцій. На відміну від Лондона, де учасники ринку виступають як брокери, члени цюріхського пула проводять операції з золотом за свій рахунок, виступаючи в ролі великих дилерів. Тут прибуток учасників пула формується не за рахунок комісійних, а в різниці в цінах купівлі і продажу. У Швейцарії краще розвинутий роздрібний ринок, з якого дрібні злитки і монети потрапляють у різні куточки світу [3].

З кінця 80-х рр. одержав свій розвиток позабіржовий ринок або, так званий ринок «угод за прилавком». Ринок «угод за прилавком» розвинутий, головним чином, у Нью-Йорку. Велика частина угод хеджується (хеджування — страхування на фінансових і товарних ринках від ризику не сприятливої зміни кон'юнктури) через біржу; таким чином, ринки взаємодоповнюються і конкурують один з одним. Цей ринок використовують також деякі активні Центральні банки, золотодобувні компанії. До переваг цього сегмента відносяться відсутність прозорості і необхідності дотримуватися обмежень, що дозволяють торгівлю тільки стандартизованими контрактами, як на біржі. Цей ринок дозволяє максимально врахувати побажання і запити окремого клієнта. Обороти цього сегмента значно перевищує обороти COMEX і TOCOM. Основними формами угод на цьому ринку є опціони і форварди. Основний обсяг торгівлі золотом зосереджений на міжнародному міжбанківському ринку безготівкового металу. На ньому проводиться ряд торговельних операцій, що можуть бути поділені на спотові угоди, своп, форвардні і депозитарні операції.

COMEX - місцезнаходження Нью-Йорк, обсяг контракту 100 тр. унцій, працює усі місяці в році, одиниця і валюта розрахунків \$/тр.ун., мінімальна зміна ціни 10 центів, максимальна денна зміна ціни 75\$ за тр. ун.

TOCOM - місцезнаходження Токіо, обсяг контракту 1 кг, працює усі місяці в році, одиниця і валюта розрахунків єна/грам, мінімальна зміна ціни 1 єна/грам, максимальна денна зміна ціни 30-60 єна/грам [4].

На Україні спроби налагодити видобуток золота в значному обсязі починаються з моменту розпаду СРСР. Загальні прогнозні запаси цього металу на українських родовищах, за даними Держкомгеології, складають 3,2 тис. тонн. У процесі розвідки знаходиться 12 родовищ золотовмісних руд. В останні роки виявлені рудні запаси з високим змістом золота (57 грам/тонну). По оцінках, вартість робіт зі створення золотодобувного комплексу оцінюється в 0,8 млрд. дол. Після розпаду СРСР українська влада планувала налагодити щорічний видобуток золота до 15-25 тонн. Для цього було обрано Мужієвське родовище в Закарпаття; там виведені із сільського господарства сотні гектарів виноградників, що цінуються в Європі по 0,2 млн. \$/га і вкладені великі валютні кошти. Аналіз показав, що при просторості запасів рівень вмісту золота в породі дуже низький і залягає воно занадто глибоко. У підсумку в 1999 р. був відлитий перший злиток з Мужієвського родовища, але далі видобуток зупинили. Технологія виробництва виявилася неефективною (зокрема, вона не передбачає видалення срібла, що також утримується в породі), і на розробку родовища потрібно додатково \$15-18 млн.. Спроба його розробки принесла великі збитки і нанесла шкоду екології області. У 2003 р. Україна зовсім припинила видобуток золота. Видобутком золота на Україні зараз займаються тільки АТ Укрполіметали на Мужієвському родовищі і компанія Донецький кряж на Бобриківському родовищі. Вважається, що рентабельний видобуток можливий на Сергієвському і Травневому родовищах. Немає даних про участь у золотодобуванні на Україні відомих іноземних і в тому числі російських компаній. По оцінках геологів, підтверджені запаси родовища Сауляк складають 11,3 тонн золота. Воно також має у своєму розпорядженні

запаси срібла.[5]

За повідомленням World Gold Council, обсяг запасів золота в державному резерві України:

- за станом на червень 2009 року склав 15,6 тонни, що складало 2,2% від загального обсягу золотовалютних запасів країн.

- за станом на квітень 2010 року дорівнює 15,9 тоннам, що складало 2,1% від загального обсягу золотовалютних запасів країни.

По величині запасів золота Україна займає 53 місце з 111 суб'єктів, представлених у світовому рейтингу [6].

Найбільш розвіданими у 2006 р. є золоторудні райони, розташовані у вулканогенному поясі Карпат, метаморфічних комплексах стародавнього Українського щита, чорносланцевих формаціях Складчатого Донбасу, у старовинних і сучасних руслах рік, комплексних титаноцирконієвих розсипах, а також у хвостах збагачення залізних руд. Перспективними родовищами Українських Карпат є Мужіївське, Березівське, Сауляк, запаси яких складають мільйони тонн руди, а середній вміст золота 6—8 г/т. До світових аналогів корінних родовищ Закарпаття можна віднести: КріплКрік, США (запаси золота складають 594 т); Багіо, Філіппіни (350 т), Хішікарі, Японія (250 т). Більшість значних родовищ на стародавніх щитах світу, до яких належить і Український, приурочені до гранітзеленокам'яних поясів докембрійського періоду. На родовища стародавніх щитів і платформ припадає 75% світового видобутку золота. Аналогами об'єктів Українського щита є такі унікальні родовища, як Калгурлі, Австралія (1300 т); Колар, Індія (990 т), Парк'юпайн (980 т), Хемло (750 т), КеррЕдісон (340 т). Виявлені протягом останніх років родовища і прояви золота Середнього Придніпров'я (Сергіївське, Балка Золота, Балка Широка, Клинецьське, Майське, Юр'ївське) виявились високоперспективними — прогнозні ресурси руди на пошукових площах складають сотні мільйонів тонн, а середній вміст золота коливається від 5 до 8 г/т. Зокрема Сергіївське родовище, пов'язане з сурською зеленокам'яною структурою, має істотну подібність до золотоносних родовищ Канади, Австралії та Південної Африки. Розміри родовища 1x2 км, виявлено 25 рудних тіл, прогнозні запаси до 160 т золота. Родовище Балка Широка має запаси до 130 т золота [7].

ВИСНОВКИ

Основним сектором ринку дорогоцінних металів є ринок золота. Організаційно ринок золота є консорцієм з декількох банків, уповноважених здійснювати операції із золотом. Ринок золота - організована система відносин між суб'єктами з приводу купівлі продажу дорогоцінного металу, що функціонує на різних рівнях його організації: світовому, регіональному, внутрішньому. Основними споживачами золота є: ювелірна промисловість, електронна та інші галузі економіки; стоматологічна промисловість і медицина; приватні тезавратори і інвестори. Формування ринкової ціни золота - багатофакторний процес: вона коливається в залежності від економічних, політичних чинників. Світовий ринок золота характеризується вільним обертанням дорогоцінного металу на міжнародному рівні, рівноправним статусом його учасників, недосконалою конкуренцією, розвитою інфраструктурою, стійким високим попитом та нестабільною пропозицією. Його об'єктом є золото у виді наявного і безготівкового металу; суб'єктами золотодобувні компанії, промислові споживачі, спеціальні секції фондових бірж, інвестори, професійні дилери і посередники. Постійний попит пред'являють покупці, що використовують золото як промислову сировину, а регулярна пропозиція виходить від золотодобувних компаній. Поводження постійних учасників впливає на кон'юнктуру ринку, дії інших учасників складно прогнозовані, що призводить до несподіваних порушень балансу попиту та пропозиції і різкої зміни ціни на золото. Регіональні ринки золота формуються в рамках міждержавних об'єднань, внутрішні ринки є національними, їхні учасники - місцеві інвестори і тезавратори. Аналіз кон'юнктури світового ринку золота за останні 15 років дозволив виявити сучасні тенденції в попиті та пропозиції дорогоцінного металу. Попит залежить від рівня розвитку промисловості, потреби в поповненні золотовалютних державних резервів, спекулятивних тенденцій і в цілому має тенденцію до стійкого росту.

При загальноприйнятій світовій структурній нормі фізичного золота в офіційних золотовалютних резервах країни 10 - 12%, в Державній скарбниці НБУ повинно бути 108,772 - 130,526 т фізичного золота. При нинішньому темпі формування золотого запасу та відсутності національного видобутку золота НБУ на ринку золота лишається споживачем імпортного золота. Таким чином ринок золота в Україні стрімко зростає завдяки комерційним банкам, які імпортують банківські метали.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басов А.И. Роль золота и других драгоценных металлов в составе золотовалютных резервов // Финансы и кредит. – 2003. - № 3(117). - С. 19-24.
2. Борисов С.М. Золото в современном мире. - М.: Наука, 2006. - 247 с.
3. Абрамов В.Л. Мировая экономика : Учеб. пособие для студентов и слушателей экон. специальностей / В.Л.Абрамов. - М. : Дашков, 2004. - 316с.
4. Гриценко Г. Мировой рынок золота: современные тенденции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.foreximes.ru/article/a25465.htm>
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gold.org/>
7. Форекс Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forexua.com>

Отримано 10.02.2013р.

О Перелі Інна В'ячеславівна, аспірант Полтавського університету економіки і торгівлі